

МОДЕЛЬ "ПЕРЕВЕРНУТОГО КЛАСУ (FLIPPED CLASSROOM)" У ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ МКК СТУДЕНТІВ ЕКОНОМІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

У статті висвітлюються питання застосування інформаційно-комунікаційних технологій в освітньому процесі. Розглядаються особливості використання змішаного навчання (Blended learning) ділової іноземної мови, що поєднує форми аудиторної й позааудиторної роботи. Зокрема вивчаються можливості використання моделі "перевернутого класу (flipped classroom)" як варіанту змішаного навчання у контексті формування міжкультурної комунікативної компетентності майбутнього фахівця економічного профілю.

Ключові слова: студенти економічного профілю, міжкультурна комунікативна компетентність, інформаційно-комунікаційні технології, змішане навчання, модель "Flipped classroom", Інтернет.

Прагнення сучасної вищої школи підвищити якість освіти та забезпечити доступність у виборі складових освітньо-професійних програм, орієнтувати студентів на формування навичок самостійного набуття знань у постійно поновлюваному інформаційному просторі приводить до інтеграції різних інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) та інструментів мережі Інтернет в освітній процес, зокрема, під час навчання ділової іноземної мови.

Метою навчання ділової іноземної мови в Харківському національному економічному університеті ім. С. Кузнеця є формування міжкультурної комунікативної компетентності (МКК) майбутнього фахівця. Тому одним із пріоритетних напрямів мовної підготовки стає пошук і створення організаційно-технічних умов для розвитку іншомовної комунікативної компетентності студента економічного вишу.

Сучасні методи навчання іноземних мов ґрунтуються на комунікативному підході, тому буде доречним використання різних Інтернет-технологій, які вносять в освітній процес відкритість, мобільність та є актуальними в навчальному просторі. Як відзначають І. Айнутдінова, М. Бондарьов, Н. Карповська, сучасні педагогічні технології та ІКТ допомагають реалізувати особистісно-орієнтований підхід у навчанні, забезпечують індивідуалізацію і в той же час диференціацію навчання з урахуванням здібностей студентів [2].

Проблема підготовки майбутніх фахівців економічних спеціальностей у процесі формування МКК із застосуванням "перевернутого класу (flipped classroom)" ще не була предметом спеціального дослідження. Зокрема потребує вивчення запровадження методу змішаного навчання в контексті формування міжкультурної комунікативної компетентності майбутнього фахівця в освітньому процесі, що й є метою цієї статті.

Стрімке впровадження в процес навчання ділової іноземної мови інформаційно-комунікаційних ресурсів, насиченість навчального курсу мультимедійними засобами, використання лише ресурсів мережі Інтернет не гарантує успішного засвоєння зданого курсу. Розвиток Інтернету й сучасних методів спілкування надає можливість створювати й застосовувати в навчанні нові способи надання інформації, такі як: електронні конспекти, заняття, тести, глосарії, анкети та інше. Одним із варіантів використання таких методів і технологій є пакет Moodle, що є системою керування вмістом сайту і спеціально розроблений для створення якісних он-лайн курсів викладачами. У 2012 році в Харківському національному економічному університеті ім. С. Кузнеця (ХНЕУ ім. С. Кузнеця) було введено у навчальний процес використання такої електронної платформи.

Технологія змішаного навчання ("Blended learning") – один із методів сучасного навчання іноземної мови у виші. Метод змішаного навчання було вперше запропоновано в контексті навчання іноземної мови в зарубіжній методиці як "Blended learning". Під змішаним навчанням розуміють "поєднання очно-заочного режиму взаємодії, який здійснюють за допомогою особистого спілкування або з використанням комп'ютера" У вітчизняній літературі змішане навчання розуміють як "модель використання розподілених інформаційно-освітніх ресурсів у очному навчанні із застосуванням елементів асинхронного й синхронного дистанційного навчання" [3; 4].

Доцільно використовувати в організації навчання метод змішаного навчання, що поєднує форми аудиторного й позааудиторного навантаження та є різновидом електронного навчання системи Moodle,

що здійснюється за умови використання сучасних електронних освітніх ресурсів як елементів електронного навчання [1].

Досвід показує, що сьогодні затребуваним є викладач ділової іноземної мови, який володіє сучасними технічними та технологічними знаннями, дослідник; компетентний консультант; помічник, який формує і розвиває у студентів потребу в самостійному здобутті знань (зі створенням передумов для автономного вивчення ділової іноземної мови); ерудований посередник і партнер у залученні студентів до вивчення культури країни, мова якої вивчається; професіонал, який самостійно створює й інтегрує електронні та мультимедійні джерела в навчальний процес тощо. Метод змішаного навчання дозволяє викладачеві повноцінно реалізувати себе, використовуючи методики й засоби для навчання студентів ділової іноземної мови. Викладач повинен постійно розвиватися, щоб відповідати таким вимогам. Для повноцінної роботи в системі Moodle викладачі ХНЕУ ім. С. Кузнеця проходять курси підвищення кваліфікації з удосконалення вивчення персональних систем навчання (ПНС).

Змішане навчання "Blended learning" у системі Moodle акцентує увагу саме на денній формі навчання, де фрагментарно розподілено елементи електронного навчання як цілісної системи, що охоплює всі етапи процесу навчання студентів у виші.

Змішане навчання набуло популярності та стало затребуваним як у сучасному просторі європейської освіти, так і в Україні. З'явився термін "перевернутий клас" ("flipped classroom"), який є варіантом змішаного навчання. Те, що в традиційному навчанні прийнято опановувати в аудиторії (вводити новий матеріал, граматику, лексику), у "перевернутому класі" студенти виконують самостійно вдома, а те, що прийнято вважати домашньою роботою (написання есе, аналіз прочитаного, виконання вправ), тепер відбувається в навчальній аудиторії за підтримки викладача та у взаємодії зі студентами. Складний матеріал вивчається майбутніми фахівцями більш якісно. Метод "flipped classroom" спрямований на розвиток навичок критичного аналізу інформації, планування діяльності й ефективного втілення нових ідей та формування міжкультурної комунікативної компетентності в майбутнього фахівця.

Д. Бергман і А. Семс запропонували створити "flipped classroom", вони придумали термін і вперше запровадили цей метод у США. У 1956 році Б. Блум розробив модель, яка містить шість основних освітніх цілей: знання, розуміння, застосування, аналіз, синтез і оцінку. Категорії після знання були представлені як "навички та здібності" з розумінням, що знання було необхідною умовою для застосування цих навичок і вмій на практиці [4]. Незважаючи на те, що кожна категорія містила підкатегорії від простого до складного та від конкретного до абстрактного, таксономію було запроваджено відповідно до шести основних категорій за класифікацією Б. Блума [4, с. 175].

З точки зору переробленої класифікації Б. Блума, "перевернутий клас" означає, що студенти набувають досвіду пізнавальної діяльності (отримання знань і розуміння) за межами аудиторії і зосереджують свою увагу на більш високих формах пізнавальної діяльності (застосування граматичних явищ, аналіз тексту, синтез і / або оцінка) в аудиторії, де їх підтримують товариші й викладач. Ця модель відрізняється від традиційної, в якій "перше знайомство" відбувається за допомогою пояснення нового матеріалу в аудиторії, де студенти асимілюють знання через домашнє завдання, звідси і термін "перевернутий клас". Автори ідеї відзначають, що не існує єдиної моделі "перевернутого класу". "Flipped classroom" широко використовують у навчанні для опису практично будь-якої структури заняття, яка забезпечує надання записаного матеріалу для он-лайн вивчення з подальшим виконанням вправ в аудиторії.

Запропонований метод поступово упроваджують викладачі кафедри іноземних мов та перекладу у викладанні ділової іноземної мови в ХНЕУ ім. С. Кузнеця. Під час "flipped classroom" використання відео- та інших попередньо записаних мультимедійних матеріалів знаходиться в розпорядженні студентів на сайті персональних навчальних систем ХНЕУ ім. С. Кузнеця (<http://www.ikt.hneu.edu.ua/>). Студенти можуть переглядати матеріал необхідну кількість разів. Викладач на занятті присвячує час засвоєнню знайомого матеріалу і надає можливість розпізнати помилки в розумінні досліджуваного матеріалу. У той же час спільні проекти "flipped classroom" викладачів і студентів стимулюють взаємодію між студентами, студентами та викладачем, що полегшує пізнання один одного, установлює атмосферу довіри.

Сьогодні викладачі пропонують різні підходи до впровадження цього методу, роз'яснюють його зміст і контролюють прогрес у навчанні студентів. Вони організують студентів у спеціальні робочі групи для розв'язання складних питань. Деякі викладачі впроваджують тільки незначні елементи перевернутої моделі або вважають за краще "перевернути" тільки кілька занять протягом усього періоду навчання, зважаючи на те, що цей метод вносить комплексні зміни у динаміку занять.

Однак університети почали активно використовувати перевернуту модель у своїх он-лайн курсах і пропонують серії відеоматеріалів, наприклад, для пояснення граматичного матеріалу. Але перш ніж упроваджувати цю модель у свою педагогічну діяльність, потрібно зрозуміти її особливості. Перевернута модель має кілька ключових елементів: 1) надання студентам можливості для здійснення першого знайомства з відеосюжетом до практичного заняття; 2) механізм, який використовують викладачі для

першого знайомства, може варіюватися від простого читання підручника до відеоподкастів або скрінкастів. Наприклад, деякі викладачі розміщують відеоролики на своєму каналі на YouTube. Ці відео можуть бути створені викладачами або знайдені в Інтернеті, де викладено величезну кількість матеріалів провідних фахівців з викладання ділової іноземної мови.

"Flipped classroom" створює стимул для студентів з підготовки до заняття. Студенти виконують практичні завдання як підготовку, яку слід асоціювати з оцінками. Завдання можуть бути абсолютно різними – від он-лайн тестів до інших завдань, але щоразу повинні містити стимул прийти в аудиторію підготовленим. Вправи, які студенти виконують як доказ своєї підготовки, можуть допомогти і викладачеві, і студентам оцінити ступінь розуміння матеріалу. Вони дозволяють викладачеві побудувати заняття таким чином, щоб зосередити увагу студентів на елементах, що викликають труднощі. Автоматичні тести визначають розділи, у яких майбутні фахівці потребують допомоги, а письмові роботи допомагають висловити свою думку, тим самим підвищують інтерес до дискусії іноземною мовою в аудиторії.

Важливо відзначити, що зворотний зв'язок між викладачем і студентами, а також між студентами, в основному, відбувається в аудиторії, що сприяє формуванню міжкультурної компетентності у студентів. У перевернутому класі "Flipped classroom" ролі та очікування студентів і викладачів змінюються: студенти беруть на себе більше відповідальності за своє навчання та вивчають основний зміст матеріалу переважно самостійно; значні результати подібного навчання можна отримати шляхом сприяння активному навчанню, залучення студентів до обговорень, можливості навчання за потрібним вектором, корекції непорозумінь і надання своєчасного зворотного зв'язку з використанням різних педагогічних стратегій.

Викладач у застосуванні моделі "перевернутого класу" може помилитися. Незважаючи на те, що ідея є простою, ефективний переверт вимагає ретельної підготовки. Запис матеріалу у вигляді лекції вимагає зусиль і часу: і поза заняттями, і на заняттях елементи повинні бути ретельно інтегровані для того, щоб студенти розуміли принцип роботи моделі і були мотивовані на підготовку до занять. Уведення "перевернутого класу" ("Flipped classroom") вимагає від викладачів додаткової підготовки, а також нових навичок, щодо запровадження ПНС у систему навчання ХНЕУ ім. С. Кузнеця.

"Перевернутий клас" не передбачає заміни викладача відеотехнологіями і не є дистанційним видом навчання, як і не передбачає постійної роботи студентів за комп'ютерами або ізоляцію студента в процесі навчання. Завдання в аудиторії спрямоване на закріплення знань, отриманих вдома, і виявлення проблемних зон щодо засвоєння матеріалу, а також дозволяє студентам глибше вникнути у досліджувану проблематику (набути вмінь і навичок) і дає можливість опанувати складний матеріал за підтримки викладача. Відповідальність за навчання лягає на самого студента, а не на викладача: студенти можуть контролювати процес засвоєння матеріалу, його швидкість, процес оцінювання результатів.

У сучасній Інтернет-мережі розроблена достатня кількість електронних додатків для створення скрінкастів (цифрові відео- та аудіозаписи, зроблені безпосередньо з екрану комп'ютера). Викладач (або студент) може здійснювати практичне керівництво процесом засвоєння певного матеріалу, створювати відеозаняття або вікторину. За допомогою спеціальних додатків можна здійснювати контроль з використанням будь-якої програми або відеокоментарі з додатковими матеріалами на сайті.

Останнім часом також з'явилися веб-додатки, що дозволяють вносити контрольні питання у відеоматеріали, щоб зробити навчальний процес інтерактивним. Серед них такі:

– Zaption – веб-додаток для розробки інтерактивних освітніх завдань до відео з YouTube, Vimeo й особистої відеотеки; додаток також дозволяє отримати миттєвий зворотний зв'язок про те, наскільки ефективно студенти опановують зміст і ключові поняття;

– Edpuzzle – електронний додаток для створення відеозанять має функцію голосового супроводу відео, створення коментарів і контрольних питань, а також аналізу отриманих результатів студентів для подальшого коригування рівня володіння іноземною мовою;

– Educreations – додаток, що поєднує функції інтерактивної дошки та інструмента для скрінкасту. Викладач може створювати короткі навчальні відео, які зберігаються в індивідуальному інтернет-акаунті, й обмінюватися ними зі студентами.

Концепція "перевернутого класу" стає все більш популярною, з'являються нові інструменти для підтримки позааудиторної частини навчальної програми, зокрема відбувається розробка потужних мобільних пристроїв, що мають широкий спектр освітніх ресурсів для студентів, які є найбільш зручними. Усе більша кількість курсів МООК (Massive open online courses, МООС) містить елементи "перевернутого класу", доповнюючи традиційну позааудиторну роботу відеопрезентаціями та підтримуючи проектні види діяльності на звичайних заняттях.

Таким чином, "Перевернутий клас" характеризується зміною ролі викладача, який залишає свою центральну позицію на користь взаємодії і співпраці зі студентами у процесі навчання, в тому числі й ділової іноземної мови. Також відбувається зміна ролі студентів: багато з них раніше були пасивними учасниками процесу навчання, а за умови "перевернутого класу" стають активними в практичній роботі. "Перевернута модель" покладає більше відповідальності за навчання на студентів, що дає їм певний імпульс до експериментів, проявів творчих здібностей і самовдосконалення.

Використані джерела

1. Анисимов А. М. Работа в системе дистанционного обучения Moodle / А. М. Анисимов : учебное пособие. 2-е изд. испр. и дополн. – Харьков, ХНАГХ, 2009. – 292 с.
2. Бондарев М. Г. Принципы смешанного обучения английскому языку для специальных целей [Текст] / М. Г. Бондарев, А. С. Трач // Известия ЮФУ. Технические науки. – 2013. – № 10. – С. 42–47.
3. Информационные и коммуникационные технологии в образовании : монография / Под редакцией : Бадарча Дендева – М. : ИИТО ЮНЕСКО, 2013. – 320 с. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://iite.unesco.org/pics/publications/ru/files/3214728.pdf>
4. Малафійк І. В. Дидактика / І. В. Малафійк : навчальний посібник. – К. : Кондор, 2005. – 397 с.

Евдокимова-Лысогор Л. А.

**МОДЕЛЬ "ПЕРЕВЕРНУТОГО КЛАССА (FLIPPED CLASSROOM)"
В ПРОЦЕССЕ ФОРМИРОВАНИЯ МКК СТУДЕНТОВ
ЭКОНОМИЧЕСКИХ СПЕЦИАЛЬНОСТЕЙ**

В статье освещаются вопросы применения информационно-коммуникационных технологий в образовательном процессе. Рассматриваются особенности использования смешанного обучения (Blended learning), которое объединяет формы аудиторной и внеаудиторной работы. В частности, изучаются возможности использования модели "перевернутого класса (flipped classroom)" как варианта смешанного обучения в контексте формирования межкультурной коммуникативной компетентности будущих специалистов экономического профиля.

Ключевые слова: студенты экономического профиля, межкультурная коммуникативная компетентность, информационно-коммуникационные технологии, смешанное обучение, модель "Flipped classroom", Интернет.

Yevdokimova-Lysohor L. A.

**THE "FLIPPED CLASSROOM" MODEL IN THE PROCESS
OF FORMING CROSS-CULTURAL COMMUNICATIVE COMPETENCE IN THE STUDENTS
OF ECONOMICS**

Highlighted in the article are the issues of applying information and communication technologies (ICTs) and the Internet tools in the educational process, particularly when learning business foreign language. Despite the rapid development of new technologies, this aspect is vaguely studied in literature. Therefore, the author considers the peculiarities of using "Blended learning", combining the forms of classroom and extracurricular work. In the educational process the teacher applies the "Flipped classroom" model, which allows them to create and use the new tools for providing information, such as electronic notes, quizzes, glossaries, profiles, etc. The use of ICTs in practical classes creates an incentive for students to study business foreign language. The established feedback between teacher and students by means of ICTs allows students to fully reveal themselves during practical classes, as well as ensures formation of cross-cultural competence. The "Flipped classroom" model, using the techniques and tools for teaching students business foreign language, requires additional preparation from teachers.

The experience shows that there is a great demand for lecturers who have up-to-date technical and technological knowledge, are both researchers and competent consultants. Needed are also the assistants who help students to independently acquire knowledge and create preconditions for independent learning of business foreign language. Erudite facilitators and partners, who aspire students to study the culture of the target country, are required as well as the professionals who can create and integrate electronic and multimedia resources into the teaching process, etc. "Flipped classroom" is characterized by the change of teacher's role who retains the central position but with greater emphasis on interaction and cooperation with students. The role of students changes too. Instead of being passive recipients most become active participants in practical work thanks to "Flipped classroom".

Key words: students in economics, cross-cultural communicative competence, information and communication technology, blended learning, "Flipped classroom" model, the Internet.

Стаття надійшла до редакції 30.09.2016